

## Komu je dr. Dular neprijeten?

**Aleksij Pregarc**

Izvoljen je bil neposvečen, na svobodnih volitvah, kot »neodvisen«, po izbiri Demosa ustoličen. To je vse, kar vem o ministru dr. Dularju. Oproščam se, še to vem, da je še vedno minister brez listnice, vendar mu je bil poverjen resor za manjšino v okvirih Slovenije in za Slovence po svetu. Če se je s tem v zvezi kaj do tega trenutka spremenilo, mi, prosim, oprostite.

Dr. Dular nima za seboj politične kariere, temveč predavateljsko, se pravi, da prihaja med nas s kulturno držo. Kot kulturnega delavca me to lahko samo radosti, kajti na kulturo smo vedno prisegali. Toda minister je po nalogu demokratične zavesti moral najprej po kostanj v ogenj sprave, moral je vsaki naši skupnosti v zamejstvih in po svetu izmeriti pulz in pri teh pregledih so bila pri vseh njegovih gostiteljih potrebna pomirjevalna sredstva. Verjetno je — nevajen političnih intrig — imel premajhno dozo le-teh, kajti kaže, da kapljice za osamozaveščanje in pokončnost slovenstva niso več dovolj, potreben naj bi bil takojšen čudež, ko ga nobena demokracija ne premore; za njegovo uredništvu je potreben dialog in sporazumevanje.

Kot kaže, je dr. Dular pozoren poslušalec in pošten sogovornik. V sedanjem obdobju preverjanja možnosti, ki jih ima republika Slovenija in po različnih, v glavnem nasprotujočih si hotenjih naših ljudi po svetu, je bila doslej ministrova presoja trezna in umirjena. Toda nezadovoljnejšev je vedno več, nekaterim je namreč slovenstvo plača, drugim hrepenenje, tretjim nekaj umes, zato je bodisi verbalna bodisi časopisna gonja proti dr. Dularju predrzna in nepremišljena, včasih celo rušilna; zdi se, da vsak posluša samega sebe. Upam pa, da je dr. Dularju jasno, da je množstvo ljudi, ki je svojo pripadnost slovenstvu vedno plačevalo na svoji koži in iz svojega žepa, na njegovi strani in zaupa v njegovo modrost. Za ljudi pa, ki hočejo z vsemi sredstvi ohraniti svoje privilegije, si bo verjetno moral preskrbeti serum proti kačjemu piku. Ob tem seveda lahko vedno računa na poštene slovenske demokrate po svetu, ki jih nikakor ni malo. Šli bomo v nabirko, če sam ne bo imel dovolj sredstev za ozdravitev dednih bolezni.

## Lojze Peterle na komemoraciji na Teharjah

### »Odpor proti okupatorju etična dolžnost«

Na Teharjah pri Celju je bila v nedeljo, 14. t.m., spominska slovesnost za maja in junija 1945 pobitimi slovenskimi domobranci in civilisti. Somaševanje je vodil mariborski škof Kramberger, spregovorila pa sta predsednik slovenske vlade Lojze Peterle in dr. Tine Velikonja iz Ljubljane. Dopisniku slovenskega tržaškega radia je predsednik Peterle po slovesnosti dal tole izjavo:

»To, kar se je danes zgodilo na Teharjah, je bilo pravzaprav samo pogreb. Po 45 letih je bilo mogoče opraviti ta pogreb žrtev v Teharjah. Mislim, da je tako prav, da smo bili to dolžni opraviti. Ni bilo pesebnih besed zunaj tega okvira, sam bi seveda bil veliko bolj vesel, če bi se lahko ukvarjal samo s sedanostjo in prihodnostjo, toda to, kar je naš dolg do preteklosti, seveda moramo opravljati in če ti ljudje do sedaj niso bili deležni niti pogreba, potem smo to morali danes opraviti.

Čaka nas še več takih krajev po Slovenskem, ker iz dneva v dan ugotavljamo nova dejstva, ljudje nas informirajo o novih lokacijah in novih žrtvah; to bo pač še nekaj časa trajalo, toda brez te resnice in brez te počastitve teh žrtev, ne moremo razmišljati o lepem sožitju v prihodnosti.

Vesel sem, da je do tega prišlo, vse je potekalo zelo kulturno, zelo dostojanstveno, s pozornostjo in mislim, da so to koraki, ki bodo pač prispevali tudi k boljšemu

sožitju v prihodnje. Sam pa sem se glasno vprašal o ceni revolucije in njeni smiselnosti sploh. Pri nas se rado meša vprašanje narodnoosvobodilnega boja in vprašanje odpora proti revoluciji. Osebnostno mislim, da v Sloveniji niso bile take razmere, da ni bilo socialno življenje, oziroma da ni bil družbeni red tak, da bi zahteval urejanje vprašanj na tak način in za tako krvavo ceno.

Rekel sem tudi, da je bil odpor proti okupatorju etična dolžnost naših ljudi in zaslužijo spoštovanje, iskreno spoštovanje vsi tisti, ki so to dolžnost do domovine izpolnili, mislim pa, da smo dolžni čast izraziti tudi tistim, ki so se uprli revolucionarnemu nasilju, ki je potekalo istočasno oziroma znotraj narodnoosvobodilnega boja.«

—o—

Svetovne javnosti ni presenetila vest, da je bila letošnja Nobelova mirovna nagrada podeljena sovjetskemu predsedniku Mihailu Gorbačovu. Dobitniku najpomembnejše Nobelove nagrade so čestitali mnogi državniki, med njimi ameriški predsednik Bush, francoski predsednik Mitterand, britanska ministrska predsednica Margaret Thatcher, italijanski predsednik Cossiga in drugi. Čestitke je posredoval tudi papež Janez Pavel II. Zanimivo pa je, da so se vest o podelitvi Nobelove mirovne nagrade Gorbačovu precej hladno sprejeli v Sovjetski zvezi. Ali se potrjuje resnica, da nihče ni prerok v lastni domovini?

## Še ta mesec nove avdicije?

Po daljšem zavlačevanju je ožji odbor ustavne komisije, ki se ukvarja z zaščitnim zakonom, vendarle obnovil svoje delo.

Na seji, ki jo je vodil koordinator Guzzetti (KD), je bilo spet postavljeno vprašanje obiska v naši deželi, da bi preverili stališča raznih komponent do ključnih problemov zaščitnega normativa. Zelo verjetno bo do obiska in srečanj prišlo še pred koncem meseca.

Zatem se je pričelo tudi vsebinsko soočanje, v katerega sta aktivno posegla senatorja Spetič (KPI) in Micolini (KD).

Razprava se je sukala okoli vprašanja, kako določiti ozemlje, na katerem bi veljal zaščitni zakon. Zdi se, da prevladuje

mnenje, naj bi se o tem izrekla dežela, pri tem pa je treba zagotoviti neposredno sodelovanje manjšine in njenih predstavnikov.

Na seji so tudi sklenili vključiti med gradivo zadnji odgovor vlade o izvajanju posebnega statuta Londonskega memorandum in osnutek evropske pogodbe o zaščiti narodnih manjšin, ki jo je pripravila posebna komisija evropskega sveta, kateri predseduje bivši minister La Pergola. O pogodbi so se te dni v Benetkah pozitivno izrekli predsedniki ustavnih sodišč zahodne in vzhodne Evrope, evropski svet pa jo bo najbrž osvojil šele potem, ko bo zbral mnenja zainteresiranih manjšin.

## RADIO TRST A

■ NEDELJA, 21. oktobra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Marco Polo«, dramaturgirana zgodba v petih delih; 11.00 Za smeh in dobro voljo; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev; 12.30 Orkestralna glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.30 Šport in glasba; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 22. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Vozlišča; 9.30 Doživljati rojstvo; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Slovenska lahka glasba; 12.00 Portreti in srečanja; 12.40 Višarski ženski kvintet iz Kanalske doline; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Gospodarska problematika; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Tako ali drugače?«; 14.30 Naravoslovje malo drugače; 16.00 Mi in glasba; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Aladinova svetilka 17.40 Mladi val (kinotto); 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ TOREK, 23. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Spreminjanje etnične strukture v Jugoslaviji; 9.30 Zalostne zgodbe o veselih Kraševcih; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Vsak je svoje tsarosti kovač; 12.40 Mešani zbor Ciril Silič iz Vrtojbe; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Aktualnosti; 17.00 Poročila in kulturna kronika 17.10 Goriške gostilne; 17.40 Mladi val; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SREDA, 24. oktobra ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Glej, kaj ješ; 12.40 Moški zbor Mirko Filej iz Gorice; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Na goriškem valu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Na goriškem valu; 15.30 Znani ansambli; 16.00 Skladatelj Lucijan Marija Škerjanc; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Literarne podobe; 17.40 Mladi val; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 25. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Slovenski esej; 9.30 Čas trobentic in čas kostanja; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Demetra, pridobljena zemlja; 12.40 Mešani zbor Hrast iz Doberdoba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Poslušali boste; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Mešani zbor Primorec - Tabor iz Trebč in z Opčin; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Jugoslavija po letu 1945; 17.40 Mladi val; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PETEK, 26. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.30 To je življenje; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.40 Zborovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Narodnozabavna glasba; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »To pa si velja zapomniti«; 14.30 Od Milj do Devina; 16.00 Antologija slovenske violinske glasbe; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Kulturni dogodki; 17.40 Mladi val; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 27. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.30 Vraže in čarovnije pri nas; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Simfoniki RTV Slovenija; 12.00 Režija in Kanalska dolina; 12.40 Zborovska glasba; 12.50 Orkestralna glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nediški zvon; 14.40 Glasbeni sprehodi v preteklost; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Saša Vuga: »Povest o belem zajcu«; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »NOVI LIST« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, števil. 157. Odgovorni urednik: dr. Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

## Slovesnosti ob 100-letnici Boža Milanovića

V četrtek, 11. t.m., je minilo 100 let od rojstva duhovnika, narodnega, kulturnega in političnega delavca Boža Milanovića, ki se je rodil v istrski vasi Kringi. Njegove mu delu in osebnosti so Hrvati posvetili tridnevne slovesnosti, ki so se prav na 100-letnico rojstva začeli v prostorih Akademije znanosti in umetnosti v Zagrebu. Kot je ugotovil predsednik Akademije Jakov Sirotković, se je prvič zgodilo, da je bil na taki ravni osvetljen lik istrskega duhovnika, ki ima velike zasluge za pripadnost Istre matični Hrvatski. O pomenu tega dogodka priča tudi dejstvo, da je posebno poslanico naslovil predsednik hrvaškega sabora Domljan, prisotna pa sta bila njegov namestnik Golem in pazinski župan Mališa.

Slovesnosti so se nadaljevale v Milanovićevo rojstni vasi, kjer je v petek, 12. t.m.,

### O CELIBATU SE NE DEBATIRA!

V Vatikanu se je končalo prvo obdobje škofovske sinode, na kateri so škofje in kardinali z vsega sveta razpravljali predvsem o liku in poslanstvu sodobnega duhovnika. Obračun dosedanjega dela je podal brazilski kardinal Moreira Neves. Ugledni govornik pa je nakazal tudi teme, ki jih bodo morali udeleženci škofovske sinode podrobneje obdelati in opredeliti v drugem in sklepnem delu, ki bo potekal najprej po študijskih skupinah, potem pa bo celotno problematiko zajel sklepni dokument.

Iz kardinalovega poročila izhaja, da je duhovniški celibat slej ko prej institucija, o kateri se ne debatira. Veliko pozornost bodo nadalje posvetili vlogi duhovnika v modernem svetu, pri čemer bo poudarek tudi na njegovi zavzetosti za probleme pravičnosti in miru v moderni družbi. Vse kaže dalje, da ni prodril predlog, po katerem naj bi v duhovnike lahko posvečali tudi poročene moške. Tako zamisel so bili zavrnila že na škofovski sinodi leta 1971, in očitno bo to stališče potrjeno tudi letos.

bila mašna daritev, nato pa so odkrili spominsko ploščo. Spregovorili so predstavniki krajevnih oblasti in domači župnik. Kulturni program je bil v Pazinu, kjer so odprli razstavo o Milanovićeve življenju in delu, čemur je sledila akademija, med katero so predvajali film z naslovom »Božo Milanović, duhovnik za narod«. Milanović je umrl pred 10 leti. Vse svoje življenje je imel važno vlogo v istrski Cerkvi. O tem so razpravljali v soboto, 13. t.m., na simpoziju v Pazinu. Nastopilo je 17 predavateljev, ki so iz različnih zornih kotov osvetlili delo in lik B. Milanovića. V parku Velikana v Pazinu so tudi odkrili spomenik, čemur je sledil kulturni spored. Pred pazinsko cerkvijo je bil popoldne narodni liturgični program. Udeleženci slovesnosti so obiskali Milanovićevo grob, slovesno mašo zadušnico pa je daroval zagrebški nadškof, kardinal Franjo Kuharić.

B. Milanović je za fašizma deloval tudi v Trstu, kjer so ga preganjali in leta 1940 konfinirali. Bil je med tistimi hrvaškimi duhovniki, ki so ustanovili Društvo sv. Mohorja za Istro. Milanović je urejal tednik Pučki prijatelj in izdajal molitvenike, iz katerih so se hrvaški otroci učili materinščine. Važno vlogo je imel tudi po vojni, ko je pred mednarodno komisijo, ki ga je zaslišala skupaj z duhovnikom Jurco in Brankom.

—o—

V okviru petstrankarske večine je v zadnjih dneh nastala nova napetost. Zaradi kritik republikanskega tajnika La Malfa na račun socialistov so slednji zagrozili z vladno krizo. Izjavili so, da se je kriza vlade dejansko že začela. Namignili so na možnost razpisa predčasnih političnih volitev, ki naj bi bile na začetku prihodnjega leta. La Malfa je kritiziral vlado in sedanjo večino zaradi neustreznega nastopanja proti organiziranemu kriminalu in zaradi neustrezne politike glede velikih primanjkljajev v državni upravi.

## SPRAVNI PRAZNIK NARODOV

Pisatelj Lev Detela nam je z Dunaja poslal tole poročilo, ki ga prav radi objavljamo. (Ured.)

»V stolnicah treh velikih srednjeevropskih središč, svetega Stefana v Budimpešti in na Dunaju in svetega Vida v Pragi, je ob koncu preteklega meseca zadonel oratorij "Studenc ljubni" o svetniškem življenju in zgledu Frančiška Asiškega. Orkester budimpeštanske filharmonije, soliste in nastopajoče pevske zборе iz Brna, Budimpešte, St. Floriana v Avstriji in Slovenije je vodil v Gorici rojeni Slovenec Avgust Ipavec, ki živi kot glasbenik in dušni pastir na Dunaju. V svoje novo glasbeno delo je vpletel melodije različnih narodov. Kot čista voda se pretakajo v širši tok glasbenega sporočila, ki pripoveduje o spravi med ljudmi in med narodi, a tudi med človekom in naravo, ki je vedno bolj ogrožena.

Veliki spravni praznik v Budimpešti, na Dunaju in v Pragi je organiziralo združenje »Glasba povezuje narode«, ki je že v prejšnjih letih prirejalo koncerte cerkvene glasbe v Avstriji, Italiji in Sloveniji. Zdaj je širša demokratizacija omogočila prodor v središčni srednjeevropski prostor.

Na vseh treh koncertih se je zbralo veliko število poslušalcev. Stolnica svetega Stefana na Dunaju je bila na primer nabito polna. Častno pokroviteljstvo so med drugim poleg dunajskega nadškofa kardinala Groerja in madžarskega primasa kardinala Paskaia prevzeli še češkoslovaški in avstrijski zunanji minister Dienstbier in Mock, dunajski župan dr. Zilk in drugi vidni politiki iz več držav. Na Dunaju sta koncertu poleg kardinala Königa prisostvovala tudi slovenska ministra Dular in Rupel, iz Trsta pa je prišel deželni svetovalec in predsednik komisije za manjšinska vprašanja Bojan Brezigar.

## O slovenskem teatru v devetdesetih letih

Nova ljubljanska gledališka sezona je v znamenju velikih personalnih sprememb, ki bodo tako ali drugače vplivale na umetniške podobe teatrov v slovenski prestolnici. Umetniški vodja Drame, pisatelj Andrej Hieng se poslavlja, na njegovo mesto bo prišel dosedanji umetniški vodja Mestnega gledališča ljubljanskega Tone Partljič. In kdo bo prvi mož Mestnega gledališča? To se še ne ve, ker razpisna komisija tega teatra še izbira med šestimi kandidati, ki so vsi po vrsti, kot se je izvedelo, mlajši in med njimi so kar tri ženske, kar kaže, da se enakopravnost spolov uveljavlja vsaj v umetniških poklicih.

Mestno gledališče ljubljansko bo dobilo tudi novega ravnatelja, in sicer ekonomista Pretnarja, ki je bil doslej zaposlen v Iskri in se z gledališčem sploh ni ukvarjal. Predložil pa je obetaven načrt za novo podobo tega teatra, ki je veljal že doslej za najbolj obiskanega v Sloveniji. Očitno je gospodarska kriza vzpodbudila gledališčiške, da so začeli razmišljati o novih poteh do občinstva, ki je čedalje bolj zahtevno. Žal je ta zahtevnost usmerjena bolj v zabavo kakor v resno in angažirano gledališče. Tržnost je v ekonomiji zagotovo nuja, za umetnost pa veljajo drugi kriteriji, zatoj bi kazalo uskladiti prijetno s koristnim oziroma z vzgojnim. V minulih časih je bilo gledališče dostikrat izkoriščano v politične namene in s tem se je njegova raven znižala. Velikokrat pa se je pod videzom umetnosti skrivala poklicna nedodelanost in revščina. In nazadnje velja povedati, da se je izpeljo tudi tako imenovano politično gledališče, ki je sicer bilo potrebno, a zdaj je čas, da se umakne.

Kakšen bo teater v devetdesetih letih? To je težko napovedati, zanesljivo pa lahko rečemo, da bi se morala gledališča posvetiti prereni hudo skrhane morale, si-

dalje na 6. strani ■

## V znamenju vseslovenskega kulturnega prostora

V nedeljo, 7. oktobra, je slovenska pesnica Milena Merlak v okviru farnega žeganja v Gor. Logatcu, kjer je cerkev posvečena rožnovenski Materi Božji, zvečer brala pesmi iz svoje pesniške zbirke »Zimzelene luči«, ki je leta 1976 izšla v Trstu pri založbi revije »Mladika«. Ker je to izbor verskih pesmi o vseh praznikih cerkvenega leta, s katerimi je najmanj dve desetletji sodelovala pri slovenskih prazničnih oddajah v Kölnu, Celovcu in Trstu pa tudi zaradi prazničnega obeležja, je poimenovala svoje branje kot »Romanje k Mariji ali Marijini romarji«. Večer v lepi gornjelogaški cerkvi, ki je bila polna, so oblikovali še mladi logaški organist Matija Rupnik s flautistko Simono Molek, kot poseben romar z lastno pesmijo svoji lastni in božji materi Mariji z naslovom »Njeje« je sodeloval pesnik iz Gor. Logatca Andrej Žigon, avtor že dveh pesniških zbirk, Lev Detela z razmišljanjem o Marijinem češčenju na Slovenskem nekdanj in sedaj, ki je nosilo naslov »Marijin večni sijaj« in ga je zaradi njegove zadržanosti prebrala njegova že

na Milena Merlakova. Kot nepričakovan dodatek za navzoče pa lahko pojmuje nastop pevskega zbora »Podgora« iz stare Gorice pod vodstvom dr. Mirka Spacapana, odbornika za šolstvo in kulturo v goriški pokrajini. V akustičnem božjem hramu je zahtevna praznična »Ave Marije« flamskega skladatelja Arcadelta na slovenskih tleh zazvenela lepo sozvočno in pričarala pod visoke oboke cerkvene ladje nekaj nepopisljive Marijine miline.

Med »Marijinimi romarji« v Gor. Logatcu smo opazili tudi Bojana Brezigarja, deželnega poslanca, izvoljenega na Listi Slovenske skupnosti za Trst, Gorico in Furlanijo in med drugim tudi predsednika Odbora za pripravo slovenskega svetovnega kongresa z ženo Viviano in slovenska pisateljica Marjana Tomšiča in Francija Zagoričnika.

—o—

## Octavio Paz Nobelov nagrajenec

V Stockholmu je švedska akademija podelila letošnjo Nobelovo nagrado za književnost 76-letnemu mehiškemu pesniku in esejistu Octaviu Pazu.

Octavio Paz sodi med najvidnejše južnoameriške pesnike. Njegovo prvo delo je bilo pesniška zbirka »Luna srebrna« leta 1933. V utemeljivi za nagrado so švedski akademiki zapisali, da gre za mehiškega ustvarjalca, ki piše v španskem jeziku in je odprt mednarodnim tokovom in problemom. Njegov opus izraža težavno, a plodno povezovanje izkušenj različnih kultur, od ameriških Indijancev iz časa pred Kolumbovim prihodom do španskih konquistadorjev in sodobne zahodne omike. Posebej je omenjena njegova pesnitev »Sončni kamen« iz leta 1957, ki se oplaja pri razmišljanju ob velikem kamnitem koledarju Aztekov. Med zbirkami kulturnih esejev pa je na prvem mestu knjiga »Labirint samote« iz leta 1950.

Paz se je rodil leta 1914 v mehiški prestolnici. Ko je bil star 23 let, se je pridružil republikancem v španski državljanski vojni. Izkušnje pa so ga nato povedle daleč od stalinističnega komunizma. Postal je diplomat, leta 1968 pa je kot veleposlanik v Indiji odstopil iz protesta proti domači vladi zaradi pokola študentov na olimpiadi v Mehiki. Postal je univerzitetni profesor v Oxfordu in v Združenih državah ter se povsem posvetil pisanju. Ustvarjal je še danes, ko tudi izdaja revijo »Vuelta«, ki jo je ustanovil pred štirinajstimi leti.

Octavio Paz je že prejel visoke literarne nagrade v špansko govorečem svetu in v Združenih državah. Nobelova nagrada je letos združena z zneskom 816 milijonov lir. Tudi lani je to najvišje priznanje prejel zastopnik literature v španskem jeziku, Španec Camilo José Cela.

Nobelovo nagrado za književnost so uvedli leta 1901. Doslej je bilo nagrajenih 86 ustvarjalcev. Največ je bilo Francozov — 12. Med Italijani pa so bili nagrajeni Carducci, Deledda, Pirandello, Quasimodo in Montale.

### ZA NAJŠIRŠO AVTONOMIJO

Svetovalska skupina Sardinske akcijske stranke v sardinskem deželnem svetu je predstavila predlog ustavnega zakona za spremembo deželnega statuta. Kot je poudaril novi strankin tajnik Pilleri, gre za zahtevo, ki naj prizna sardinskemu narodu veliko avtonomijo. Deželni svet naj bi imel vse pristojnosti razen obrambe, kovanja denarja in pravosodja. Imeli naj bi tudi lastne finance in davke. Sardinski jezik pa naj bi bil povsem enakovreden italijanskemu.

### TOPLI OKTOBER

V naših krajih in tudi po večini celine Evrope imamo te dni tako lepo vreme, da spominja že skoraj na komaj verjeten povratek v iztekajoče se poletje. Temperatura je za dobrih deset stopinj nad sezonskim oktobrskim povprečjem, in vsaj v Italiji se je kaj takega zgodilo le šestkrat v zadnjih tridesetih letih. To nepričakovano toplotno darilo dolgujemo dotoku toplega zraka iz Afrike, in pojav se bo nadaljeval.

## Nagrada »dr. Frane Tončič«

Ocenjevalna komisija za podelitev nagrade »dr. Frane Tončič« je odločila, da podeli nagrado za leto 1990 dr. Milanu Bufonu z naslednjo obrazložitvijo:

»Magistrska naloga dr. Milana Bufona »Etnično-regionalni razvoj obmejnih regij — Primer s Slovenci poseljenega ozemlja v Furlaniji-Juljski krajini« se poslužuje najnovejših izsledkov teorije proučevanja meja in mednarodnih odnosov ter teorije proučevanja etničnosti in etničnih manjšin, ki jih ume avtor kritično ovrednotiti in s tem pripraviti umni okvir svojim raziskovalnim potrebam. Probleme v zvezi z življenjem Slovencev v Deželi Furlanija-Juljska krajina razčlenja v luči vseh teoretičnih postavk s širokimi pogledi in suverenim obvladanjem vseh zapletenih zvez, s temeljitim poznavanjem dejanskih situacij, kar ustvarja posebno pomensko vrednost in praktično uporabnost dela v širo-

kem političnem, upravnem, sociološkem in kulturnem smislu. Jasnost logičnih postopkov in jezikovna formulacija pomoreta rešitvam do nedvoumne evidence. Kulturna usedlina je vseskoj prisotna in ustvarja še dodatno ceno naloge.»

Pohvala dr. Eriki Junc za diplomsko nalogo »L'impollinazione delle cenosi carsiche«.

Ocenjevalna komisija za podelitev nagrade »dr. Frane Tončič« za leto 1990 je odločila, da predloži nalogo dr. Erike Junc posebej pohvali z naslednjo obrazložitvijo:

»Naloga o načinu opravevanja v rastlinskih združbah na Krasu, ki posega v specifična področja fitosociologije in ekologije, je izpeljana strokovno poglobljeno in izčrpno. Avtorica je dokazala trdno poznavanje stroke in strokovnih instrumentov ter sposobnost samostojnega raziskovalnega dela. Rezultati obdelave podatkov in zaključki o dinamičnem razvoju vegetacije

## O reviji »Euromaske«

V hotelu Excelsior na tržaškem nabrežju je bila 12. t.m. dvojna predstavitev. Najprej sta predsednik SSG Pirjevec in ravnatelj Košuta predstavila italijanskemu tisku in javnosti novo sezono Slovenskega stalnega gledališča v Trstu, ki se je pričela z uprizoritvijo Cankarjevih Hlapcev, nakar je Dušan Jovanovič predstavil novo gledališko revijo Euromaske, ki bo izhajala štirikrat na leto v angleščini. Za cilj si je zadala povezovanju integracijskih procesov na evropskem Vzhodu in Zahodu. Revija Euromaske naj bi zapolnila vrzel informativnega pretoka, saj so mnoge vzhod-

Sklicujem redni občni zbor

**Slovenskega raziskovalnega inštituta,**

ki bo 26. oktobra 1990, ob 17.30 v prvem sklicanju, in ob 18. uri, v drugem sklicanju v Gorici, ul. Croce 3.

DNEVNI RED: Poročila Upravnega in Nadzornega odbora; Razprava; Volitve in Razno.

**Profesor  
prof. A. Volčič**

noevropske države, predvsem tiste na Balkanu, praktično odrezane od informacij, ki zadevajo novosti v gledališkem snovanju.

Jovanovič je povedal, da ne gre za teoretsko revijo, pač pa za list širokega razmaha, ki ni izključno namenjen gledališkim delavcem, temveč vsem ljubiteljem odrske umetnosti. Zaenkrat ima revija 80 sodelavcev iz 32 evropskih držav, za prvo številko pa so tekste prevedli v angleščino iz 17 jezikov. Založnik Branimir Zogović je pristavil, da je založba delniška družba. 30 odstotkov delnic pripada ljubljanski založbi Delo, nadaljnjih 30 so podpisali pobudniki, preostalih 40 odstotkov pa pripada zasebnemu kapitalu, predvsem iz Mehike. Prvo številko so natisnili v 50 tisoč izvodih, stane pa 10 nemških mark.

**Beri - širi - podpiraj  
»NOVI LIST«**

## Zanimiv večer umetniških diapozitivov v Devinu

Na sedežu devinskih zborov je bil v soboto, 13. t.m., zanimiv večer, na katerem je Janko Kovačič, predsednik Fotokrožka iz Trsta, ki združuje skupino slovenskih amaterskih fotografov in usklajuje njihovo nastopanje v javnosti, predstavil svoje črno-bele in barvaste posnetke in nekaj serij diapozitivov. Uvodoma so si udeleženci večera ogledali diapozitive, posvečene delovanju Fantov izpod Grmade, Dekliškega zbora Devin in osnovnošolskih otrok. Sledili so umetniški posnetki kraške pokrajine, gmajne, dobrav itd. Pogost motiv so avtorju morje, devinski zaliv, sesljska obala, stene med Devinom in Ses-

ljanom, devinski grad v vseh letnih časih in navdihnjeni posnetki morja in ribičev ter jadrnic, kar ni čudno, saj je Janko Kovačič, ki že 13 let živi v Devinu, aktiven član jadrnega kluba Čupa v Sesljanu. Svojo občutljivost za lepote narave pa je Kovačič potrdil z diapozitivi, na katerih je ujel vrsto divjih živali, od bežečega zajca do grlice, ki gnezdi v javni svetilki v stari vasi v Nabrežini, in čudovite cvetove ter igre slane in ivja na travah in pajčevinah.

Sobotni večer, ki ga je povezoval Gregor Pertot, je bil res lepo doživetje, prava paša za oči, ki pa je pozivljala tudi duha.

## V DSI o komuniciranju z gluhihimi osebami

Prireditelji večerov v Društvu slovenskih izobražencev so v ponedeljek, 15. t.m., poklicali v svojo sredo pedagoginjo Ljubico Podboršek, ki je zaposlena v ljubljanskem Zavodu za usposabljanje slušno in govorno prizadetih otrok. Predavateljica je govorila o tem, kako poteka pouk v šolah za gluhe, kakšne so življenjske navade slušno prizadetih in kako je mogoče vzpostaviti komunikacijo z njimi.

Uvodoma je Podborškova povedala, da je sama hčerka popolnoma gluhih staršev, zato se je s tem problemom srečala že od malega. To je tudi botrovalo njeni poklicni izbiri. Med drugim je predavateljica opozorila, da se izraza »gluhonem« ne uporablja več, saj s to besedo označujemo človeka, ki ni imel možnosti, da bi hodil v šolo, kjer bi se naučil artikulirati svoje zvoke. Gluhi namreč lahko govorijo kot vsi ljudje, saj njihov govorni aparat ni prizadet, le da je njihovo govorjenje precej monotono in včasih tudi nekoliko nerazumljivo.

V Sloveniji je okrog 5.000 slušno prizadetih oseb. V treh mestih — Ljubljani, Portorožu in Mariboru — obstajajo posebne šole za gluhe otroke, v slovenski prestolnici pa je poleg tega tudi višja poklicna šola. Gluhi se sestajajo v svojih klubih, ki jih je v Sloveniji 11. V glavnem se slušno prizadeti poročajo med sabo in so nasploh precej zaprti v svoj krog, kjer se najlaže sporazumevajo. Ljubica Podboršek je poudarila, da gluhi živijo popolnoma normalno življenje: lahko dosežejo tudi najvišjo izobrazbo, opravljajo vse poklice, vozijo avtomobil, se ukvarjajo s športom ipd. Slušno prizadeti prirejajo kongrese in tudi olimpiade na mednarodni ravni. Lahko se celo ukvarjajo z glasbo. Predavateljica je povedala, da so slušno prizadeti odlični pesalci in da je nekoč že prisostvovala koncertu popolnoma gluhega orkestra. Gluhi namreč glasbo zaznavajo z vsem telesom zaradi vibracij.

Prva evropska šola za gluhe je bila ustanovljena leta 1760 v Parizu, kmalu pa so jih začeli ustanavljati tudi v drugih državah. V ZDA obstaja danes tudi univerza

za gluhe. Prva metoda, ki so se je posluževali pri učenju slušno prizadetih, je bila znakovna metoda, ki so jo kasneje zamenjali z oralno (branje besed z ustnic), čeprav so se gluhi pritoževali. Danes je končno prišlo do integracije obeh metod, kar imenujemo s sodobnim izrazom »totalna komunikacija«, je še povedala Ljubica Podboršek.

Predavanje je vzbudilo veliko zanimanje publike, saj se je po predavanju razvila res živahna debata. Ljudi je najbolj zanimalo izvedeti, kako je mogoče komunicirati z gluhihimi osebami.

Slovenska prosveta in Zveza slovenske katoliške prosvete

**»ŽIVETI HOČEMO«**

**PESEM O MIKLOVI ZALI**

večer koroške pesmi in kantata Antona Nagela »Pesem o Miklovi Zali« v izvedbi treh koroških zborov, solistov in orkestra prihodnjo nedeljo, 21. oktobra, ob 16. uri v Kulturnem domu v Trstu. Predprodaja vstopnic SLOVENSKA PROSVETA, Donizettijeva 3, tel. 370846.

## MEDNARODNI POSVET O MOŽNOSTIH RAZISKOVALNEGA SODELOVANJA

Na območju za znanstvene in tehnološke raziskave pri Padričah je v petek, 12., in soboto, 13. t.m., bil mednarodni posvet na temo »Alpe-Jadran — raziskovanje, razvoj in širjenje tehnologije«. Posvet je priredila dežela Furlanija - Julijska krajina v sodelovanju s Tržaško trgovinsko zbornico in ostalimi tržaškimi raziskovalnimi institucijami. Med udeleženci so bili tudi slovenski raziskovalci in predstavniki institucij, ki se ukvarjajo z raziskovalno dejavnostjo na Slovenskem. Udeleženci so ugotavljali, da je sodelovanje med raziskovalci in izmenjava tehnoloških dosežkov nujnost, brez katere ni mogoče upati, da bi se gospodarstvo celotnega področja delovne skupnosti in posredno celotna družba lahko smotrno razvijala. Udeležencem posveta so predstavili različne dejavnosti in cilje raziskovalnih ustanov pri Padričah ter možnosti uporabe sinhrotrona, ki naj bi zrevolucioniral raziskovalno dejavnost na tem področju Evrope.

Predstavniki ostalih republik, dežel in županij pa so orisali delo svojih raziskovalnih institutov in pomembnejše uspehe ter cilje. Zanimiv je bil tudi uvodni poseg svetnika pri glavni direkciji za znanost, raziskovanje in razvoj Evropske gospodarske skupnosti, ki je med drugim dejal, da je doslej dvanajstletica nekako zanemarjala sodelovanje na tem področju in da bo skušala sedaj to praznino odpraviti. V tem smislu so evropski ministri odobrili ustrezen petletni načrt, ki posveča posebno pozornost biotehnološkim in ekološkim vprašanjem.

**S TRŽAŠKEGA****ŠTIPENDIJA IZ SKLADA**

»M. FLAIBAN«

Slovensko dobrodelno društvo v Trstu razpisuje letos svoje četrto študijsko štípencijo iz sklada »Mihael Flajban«.

Štípendija bo znašala 2.000.000 lir letno in bo trajala za vso redno študijsko dobo, v kolikor bo lastnik zadostil pogojem pravilnika. Štípendija je namenjena slovenskim zamejskim visokošolcem, ki se bodo vpisali na tržaško ali videmsko univerzo v akademskem letu 1990/91. Za podrobnejša pojasnila o pravilniku in roku vlaganja prošelj naj se interesenti javijo na sedežu Slovenskega dobrodelnega društva v Trstu, ulica Machiavelli 22, 2. nadstropje, telefon 65612, vsako sredo od 16. do 18. ure.

**SVETOVALCA SSK NI BILO NA SEJI**

Pokrajinski svet Slovenske skupnosti v Trstu je proučil na seji dne 15. t.m. politični položaj na Tržaškem. Obsodil je vztrajno kršenje dogovorov po Krščanski demokraciji in Socialistični stranki. Dolgo in še nedokončano preverjanje v okviru peterostrankarske koalicije je ocenil kot dejansko pretvezo za nadaljnje izključevanje Slovenske skupnosti iz tržaških uprav, kljub formalnim izjavam, da ni političnih ovir.

Ob ugotovitvi dosežene ravni razkroja v odnosih med strankami se svetovalec Harej ni udeležil seje pokrajinskega sveta z dne 16. t.m. Slovenska skupnost bo sprejela nadaljnje sklepe v pričakovanju morebitne proračunske razprave.

Slovenski Mladinski Rekreativni Kulturni Klub (SMReKK) iz Gorice prireja, 23. in 30. oktobra t.l. v mali dvorani Kulturnega doma ob 20.30 predvajanje diaprojektivov z naslovom

**POLETJE 90 - ESTATE 90**

Mladi Goričani bodo predstavili diaprojektive iz raznih koncev sveta: Kanada, Rodos (Grčija), Toskana, Francija, Ekvador, otočje Galapagos, Tanzanija, Severo-vzhodne Alpe.

**PESNIK MIROSLAV KOŠUTA PRVI GOST LETOŠNJE SEZONE KULTURNEGA DOMA V GORICI**

Tudi v letošnji sezoni se bodo zvrstili v goriškem Kulturnem domu tradicionalni četrtkovi večeri, posvečeni »srečanju z avtorjem«, na katerih bodo prisotne osebnosti iz našega širšega kulturnega prostora, katere bodo predstavile svoja literarna dela, obenem pa vzpostavila neposreden stik s prisotnim občinstvom.

Gost prvega letošnjega srečanja bo Miroslav Košuta, ki nam bo predstavil svojo novo pesniško zbirko »Odseljeni čas«. Knjigo, ki je izšla v prvih poletnih mesecih pri Cankarjevi založbi v Ljubljani, bo predstavil priznani slovenski pesnik Tone Pavček.

Predstavitve Košutove zbirke »Odseljeni čas« bo v četrtek, 18. t.m. ob 18. uri v mali dvorani Kulturnega doma v Gorici (ul. I. Brass 20).

# Umril je poslednji potomec družine Coronin - Cromberg

V četrtek, 27. septembra, so v grobnico zasebne družinske kapele ob njegovem dvorcu v Gorici pokopali grofa Guglielma (Viljema) Coronini-Cronberg, ki je nekaj dni prej umrl na Dunaju, kamor je odšel na krajše potovanje. Smrt te ugledne goriške osebnosti pomeni hkrati zaključek kromberške veje plemiške družine Coronini; pokojnik namreč ni bil poročen, a bo kljub temu spomin nanj ostal trajno.

Guglielmo Coronini-Cronberg je umrl v 85. letu starosti, za sabo pa zapušča veliko premoženje in obsežen zgodovinopisni opus, tako na področju umetnostne in krajevne zgodovine. Do leta 1947, ko je Primorska bila priključena k Jugoslaviji, je bil lastnik gradu Kromberk, prav tako je v istoimenski kraj še do nedavnega redno zahajal za večje cerkvene praznike. Do konca življenja mu je bila pri srcu ta zgodovinska stavba, v kateri domuje Goriški muzej, saj se je pokojnik stalno zanimal za njegovo delovanje, pred desetletji pa je poskrbel, da je ta ustanova iz njegove umetniške zbirke pridobila več Tominčevih portretov in fragment Kavčičeve oljne podoče, nekoč sestavni del oltarne slike v kromberški grajski kapeli. Grad Kromberk je bil v tem stoletju dvakrat porušen, v prvi in drugi svetovni vojni, zato ga je moral nekdanji lastnik grof Guglielmo Coronini-Cronberg kar dvakrat obnavljati, po letu 1936 in ponovno v času zavezniške vojaške uprave po zaključku druge svetovne vojne. Njegovo delo je nato dokončal Goriški muzej, ki je v poslopju že od leta 1954 dalje.

Vsi, ki so se udeležili pogreba zadnjega potomca družine Coronini-Cronberg, so začutili, da je ta dogodek pomenil nekakšno simbolično prelomnico za širšo goriško skupnost, še posebej, če upoštevamo, da je bil pokojnik tesno zraščten s tradicijami te dežele. Za njim ostaja pomembna kulturna dediščina, obsegajoča starinski dvorec in obsežen park ob Drevoredu XX. septembra v Gorici, izjemno kulturnozgodovinsko bogastvo, ki vključuje dragocene umetnine, pohištvo, knjige in listine, prav tako tudi obsežno zgodovinopisno delo. Pokojnik se je vedno zanimal za umetnostno zgodovino, posebej še za življenje in ustvarjalnost slikarja Josipa Tomincea, več desetletij pa je na osnovi študija starih in izvirnih dokumentov v različnih evropskih arhivih pripravljaval monumentalno delo o zgodovini goriške dežele.

Kot smo lahko prebrali v raznih časopisnih člankih, bo iz premoženja družine Coronini - Cronberg nastal kulturni sklad, ki bo upravljal s to dediščino in hkrati skrbel, da bosta tako dvorec v Gorici kot pripadajoči park služila za splošne kulturne namene in v trajen spomin na družino. Zdi se sicer, da bo do uresničitve te zamisli poteklo še nekaj časa, saj morajo sodne oblasti ugotoviti morebitne pravice in interese sorodnikov, ki živijo v več evropskih državah, a je kljub temu želeli, da bi kulturnozgodovinsko bogastvo te goriške plemiške družine ostalo skupaj, saj pomeni nepogrešljiv člen v pričevanjih o preteklosti tega dela Srednje Evrope.

M. V.

## Nadaljujejo se Koroški dnevi na Primorskem

Tudi v minulem tednu so bile v številnih krajih na Goriškem in Tržaškem prireditve ob letošnjih Koroških dnevih, ki jih že tradicionalno prirejajo Slovenska prosveta iz Trsta, Zveza slovenske katoliške prosvete iz Gorice in Krščanska kulturna zveza iz Celovca. Po raznih šolah in nekaterih kulturnih društvih so se posebno otroci zabavali ob glasbeni predstavi »Juri Muri v Afriki«. Besedilo Toneta Pavčka je uglasbil Gabrijel Lipuš.

Koroški dnevi so tudi priložnost za izmenjavo informacij med predstavniki Slovenske skupnosti iz Trsta in Gorice ter predstavniki Narodnega sveta koroških Slovencev iz Celovca. V soboto, 13. t.m., je bila v mali dvorani Katoliškega doma v Gorici okrogla miza na temo »Novi odnosi med Slovenijo in zamejstvom«. Večer je uvedel deželni predsednik Slovenske skupnosti Marjan Terpin, problematiko pa so obdelali znani koroški politik, bivši državni poslanec Karel Smolle ter poslovodeči tajnik Koordinacijskega odbora koroških Slovencev Marjan Pipp, deželni tajnik Ssk Ivo Jevnikar, deželni poslanec Bojan Brežigar in goriški občinski svetovalec Bernard Špacapan. Govorniki so poudarili, da sta obe organizaciji, tako Slovenska skup-

nost v Italiji kot Narodni svet koroških Slovencev v Avstriji odraz samostojnega političnega nastopanja. Prav tako so naglasili, da se obe stranki in njeni volilci ter somišljeniki veselijo demokratizacije Slovenije in podpirajo proces, ki ga skuša v težkih situacijah usmerjati nova slovenska vlada. Na dan so prišli tudi problemi, ki so aktualni tako na Primorskem kot na Koroškem. Gre predvsem za novo ureditev odnosov med matico in zamejstvom, z odpravo privilegijev, ki so jih uživale nekatere organizacije in ustanove. Prav ta aktualna in gotovo nelahka tema je poživila razpravo, v katero so med drugimi posegli tudi zastopniki Sveta slovenskih organizacij in Slovenske kulturno gospodarske zveze ter izvoljeni predstavniki Demosa na republiški ravni in iz novogoriške občine.

Okrogla miza je vsekakor bila priložnost, da smo se v zamejstvu javno lotili problema urejanja odnosov med manjšinci samimi ter med njimi in matico. O teh zadevah je nujen trezen in miren premislek v zavesti, da mora demokratizacija Slovenije koristiti vsem in ne vnašati novih razdorov med pripadnike naše že tako šibke narodne skupnosti.

# IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

## Izšla je nova številka Mladja

Pred kratkim je v Celovcu izšla 69. številka Mladja, revije za literaturo, umetnost in družbeno vprašanja. Ta revija je po nekajletni prekinitvi pred nekaj meseci ponovno zaživela z namenom, da se otrese geografske utesnjenosti. Zato je povabila k sodelovanju vse Slovence, pa tudi italijanske in avstrijske avtorje. Med tržaškimi pisci člankov in literarnih prispevkov, ki se pojavljajo v zadnji številki Mladja, so Barbara Gruden, Miran Košuta, Boris Pangerc, Ivan Verč in Sergij Verč.

Kot uvodoma piše urednica revije Maja Haderlap, je osrednji del Mladja tokrat posvečen refleksiji o Evropi z vidika pisateljev in intelektualcev in to predvsem glede na aktualna vprašanja, ki so povezana z vzpostavljanjem novih političnih in gospodarskih modelov v Evropi. Tudi literarni prispevki, ki so objavljeni v tej številki, nadaljuje Maja Haderlap, sovpadajo z vzdušjem in duhovnim nemirom, ki vlada v širši domovini.

Književnost in umetnost nasploh se danes v Evropi vedno bolj srečujeta s paradoksalnimi vprašanji veljave, funkcije in mesta v posameznih družbah. Moderni zahodnoevropski odtujenosti in izolaciji se danes zoperstavlja model tesne povezave literature in umetnosti s politiko. Tako se na primer češkoslovaški književnik Ludvik Vaculík sprašuje v zvezi s predsednikom Vaclavom Havelom, ali bi bilo treba, da bi vsi literarni ustvarjalci odložili svoje pero in segli po kakem drugem znamenju oblasti, po ministrskem stolčku ipd., da bi lahko uresničevali to, za kar so si književniki celo življenje prizadevali z dvomljivim uspehom.

Zanimiv je tudi prispevek Ivana Verča, tržaškega univerzitetnega profesorja za ruski jezik in književnost, ki se v svojem zapisu loteva razmišljanja o različnih kulturnih normah slovenskega kulturnega prostora. Ti doslej niso bili dovolj upoštevani, ugotavlja avtor, to pa je privedlo do marsikaterega nesporazuma in medsebojnega

odtujevanja. Verč trdi, da bi bilo nujno upoštevati značilnosti kulturnih norm, še posebno, ko gre za dele slovenstva izven Slovenije. Vsak avtomatični izvoz problemov in rešitev iz centra na periferijo bi bil ne samo dvomljiv, ampak tudi škodljiv in to na umetniškem, političnem in gospodarskem področju. Ko se že govori o »prevgoji« slovenskega naroda (če je sploh potrebna), je treba nujno upoštevati dejstvo, da je vzgoja, ki jo je dobil Slovenec v Italiji, povsem različna od tiste, ki jo je doživljal sonarodnjak v Sloveniji. Zato bi morala biti tudi morebitna »prevzgoja« drugačna. Kdor bi torej mislil, da se morajo tudi drugod, kjer živijo Slovenci, sleherni politični in kulturni problemi reševati kot v sosednji Republiki Sloveniji, bo jasno naletel na odpor, tudi zato, ker je Slovenec v Italiji prenašanje teh avtomatizmov doživljal vse povojno obdobje in so se mu prav do dna priskutili.

Omembe vreden je tudi zapis Marije Jurič-Pahor, sociologinje iz Celovca, ki piše o »koroškem prastrahu«, ki ima svoj izvor še v fevdalnih časih. Mali kmetje, bajtarji, dninarji in pomožni delavci, ki so predstavljali pretežni del slovenskega prebivalstva, so bili podrejeni globoko v naše stoletje. Emancipacija je bila navadno možna le preko asimilacije močnejši narodni skupnosti. Tako so se Slovenci odpovedovali lastnemu narodu, saj so z njim povezovali bedo in nazadnjaštvo. Toda marsikdo se čustveno ni mogel odreči materinščini. To je povzročilo travmo, ki je do danes ni bilo mogoče zatajiti.

Avtorica piše tudi o protislovenskem besu, ki izraža strah koroških oblasti, da bi težnje po sožitju, ki jih najbolj izražajo zavedni Slovenci in njim naklonjeni nemško govoreči demokrati, »okužile« vse prebivalstvo, saj bi to pomenilo konec nemškega nacionalizma.

Zadnjo številko Mladja dopolnjuje tudi cikel jedkanic Valentina Omana. V rubriki z naslo-

**dalje na 8. strani ■**

## Simpozij o Tinetu Debeljaku

V Škofji Loki je bil v soboto, 12. t.m., celodnevni strokovni simpozij o življenju in delu loškega domačina, pesnika, publicista in prevajalca dr. Tineta Debeljaka. Pobuda je tako prvič v Sloveniji obširneje predstavila tega pred leti umrlega kulturnega delavca, ki je ves povojni čas veljal za vodilnega kulturnika slovenske politične emigracije v Argentini. Značilnost simpozija pa je bila tudi v tem, da sta ga s pomočjo podpornikov privedla dva zasebnika: založnik David Tasič in časnikar Marko Jenšterle. Ob začetku simpozija je bil med udeleženci tudi ljubljanski nadškof dr. Suštar, kasneje pa se jim je pridružil slovenski minister za kulturo

Dr. Tine Debeljak se je rodil leta 1903 v Škofji Loki in je doštudiral slavistiko v Ljubljani in na Poljskem, pred vojno pa je bil urednik revije »Dom in svet« in kulturni urednik dnevnika »Slovenec«. Po vojni je ustvarjal v Argentini. Prvo predavanje je imel njegov sin Tine, ki je za to priložnost dopotoval iz Buenos Airesa, kjer je glavni urednik tednika »Svobodna Slovenija«. Govoril je o očetu in njegovi navezanosti na Škofjo Loko. Profesorica Helga Glušič z ljubljans-

ke univerze je prikazala Debeljaka kot literarnega zgodovinarja in kritika, duhovnik Lado Lenček, ki je dolgo deloval v Argentini, je spregovoril o Debeljaku kot kulturnem organizatorju, uredniku in predsedniku Slovenske kulturne akcije. France Pičnik je prikazal Debeljakovo zgodnje ekspresionistično pesništvo. Pisatelj Alojz Rebula iz Trsta je ocenil Debeljakov prevod Dantejevega »Pekla« in drugih delov Božanske komedije, kritik Taras Kermauner pa je predstavil Debeljakovo pesnitev »Velika črna maša za pobite Slovence«, ki je bila pred kratkim ponatisnjena tudi v Ljubljani. O likovni opremi Debeljakovih povojnih pesniških in prevodnih del je spregovorila Irena Mislej. Marko Jenšterle je razmišljal o razmerju med Debeljakom in Kocbekom v času krize »Doma in sveta«. Ob koncu so še prebrali spomine na obravnavanega kulturnega delavca, kot jih je prispeval Vilko Novak.

Zasedanje je vodila časnikarka Alenka Puhar. V Knjižnici Ivana Tavčarja v Škofji Loki pa so priredili manjšo razstavo Debeljakovih knjig in osebnih dokumentov.

## Antologija slovenske pesmi

Nova revija, mesečnik za kulturo, ki izhaja v Ljubljani, je prav pred kratkim izdala svojo stoto številko. To priložnost je hotelo uredništvo počastiti na poseben način tako, da je izdalo svojevrstno antologijo slovenske poezije.

Štirinajst sodobnih pesniških ustvarjalcev je moralo po naročilu glavnega urednika Nika Grafenauerja in odgovornega urednika Tineta Hribarja izbrati deset najlepših poezij desetih še živečih ali pa že pokojnih pesnikov. To antologijo so sestavili: Andrej Bravar, Aleš Debeljak, Jure Detela, Niko Grafenauer, Alojz Ihan, Kajetan Kovič, Boris A. Novak, Jure Potokar, Jože Snod, Ivo Svetina, Tomaž Salamun, Maja Vidmar, Franci Zagoričnik in Dane Zajc, ki so morali v komentarju tudi razložiti svoje izbire. Vsi, ki so bili poklicani k tej anketi Nove revije, so napisali, da so se znašli v hudih težavah, ko so se morali brez kompromisov odločiti za natanko deset najljubših pesnikov. Priznali so, da so poete in njihova dela izbrali po trenutnem občutju in da bi se morda celo nekaj dni kasneje odločili popolnoma drugače. Dobrih slovenskih poezij je nešteto, zato bi si bil vsak želel, da bi jim bilo uredništvo dalo več prostora na razpolago. Nekateri niso hoteli delati krivice sodobnim pesnikom, zato so se raje odločili za poezijo že pokojnih avtorjev, drugi so spet izbrali samo živeče poete, ker so »stari« že dovolj znani, tretji so upoštevali izključno estetski kriterij, četrto so raje izbrali manj znane avtorje. Franci Zagoričnik pa je v svoj izbor vključil samo vizualne pesmi, to je tiste, ki posredujejo pesnikovo sporočilo pretežno z grafičnimi podobami, v katere je včasih »ujeta« tudi kaka beseda.

Kljub pomanjkljivosti tega izbora, ki jih je uredništvo samo priznalo, pa je ta antologija slovenske poezije nadvse zanimiva in koristna. Pomembna bo tudi za šole, saj nudi nek splošen pregled vsega slovenskega pesništva od Prešerna do današnjih dni.

V nasprotju z vsemi drugimi antologijami in izbori, piše uredništvo Nove revije, gre tu za poskus, da se slovenska poezija predstavi v optiki najrazličnejših selekcijskih videnj, ki izhajajo iz poetike in estetskega čuta sodobnih pesnikov raznih generacij in usmeritev. Ta izbor je torej namenjen temu, da se branje poezije individualizira kot neke vrste avtorski dogodek, piše še uredništvo revije. Ne gre torej za nikakršno znanstveno selekcijo, ki bi se opirala na kakršenkoli objektivni literarno-zgodovinski kriterij. V prvi vrsti gre za tisto branje slovenske poezije, v katerem se najbolj živo in prizadeto razodeva tako eksistencialna kot estetska modaliteta razmerja med bralcem in tekstom. To pomeni, da naj bi v pričujočem izboru pesniki osvetlili ne le svoj pogled na slovensko poezijo, ampak naj bi z njim aktualizirali in opredelili tudi lastno estetsko gledanje, ki je očitno produktivno navzoče v individuaciji njihove lastne udeležnosti v tradiciji slovenskega pesništva, katerega sestavni del so tudi oni sami.

—o—

### O SLOVENSKEM TEATRU V DEVETDESETIH LETIH

■ nadaljevanje s 3. strani

cer pa to ni nič novega, saj so že v antični Grčiji gledališčniki bili zadolženi za moralno očiščenje družbe.

Žarko Petan

## O premieri Cankarjevih hlapcev

Slovensko stalno gledališče je v petek, 12. oktobra, uspešno pričelo letošnjo sezono s premiero Hlapcev Ivana Cankarja. Delo je režiral Boris Kobal, ki je to dramo posodobil, oziroma dal avtorjevim metaforam sodoben pomen. Gledališka predstava je publiko navdušila. Občinstvu je ugajalo tako izvajanje igralcev kot tudi režiserjeva interpretacija dela. Novost, ki jo je Boris Kobal vključil v to igro, je predvsem uvedba starega Jermana in stare Lojzke. Pred očmi že ostarelega junaka in njegove življenjske sopotnice se pojavljajo prizori iz mladih let. Najbolj efektivni stavki iz Cankarjevega teksta so tako dvakrat ponovljeni. Stara Jerman in Lojzka nastopata vedno v ozadju, na železniški progi, ki simbolizira človekovo življenjsko pot.

Nosilec glavne vloge v tej igri je Roman Končar, član ljubljanske Drame, ki so ga za to priložnost poklicali na tržaški oder. Kot kovač Kalander, predstavnik proletariata, pa je nastopil znani ljubljanski igralec Ivo Ban. V svoji ne lahki vlogi župnika se je odlično izkazal tudi Vladimir Jurc. Poleg že omenjenih igralcev je v tej igri nastopila domala vsa zasedba Slovenskega stalnega gledališča: Stane Starešinič, Tone Gogala, Anton Petje, Lučka Počkaj, Miranda Caharija, Maja Blagovič, Stojan Colja, Adrijan Rustja, Alojz Milič, Alda Sosič, Bogdana Bratuž, Franko Korošec, Livij Bogatec, Drago Gorup, Silvij Kobal in Mira Sardoč. Vsi so se v svojih vlogah odlično izkazali.

Za scenografijo je poskrbela Meta Hočevar, ki je na levo stran odra postavila miniaturo slovenske vasice s cerkvijo na griču, v ozadje pa železniško progo in samotno drevo. Scenografija je preprosta, a zelo učinkovita. Nadvse primerne je tudi glasba Alda Kumarja, ki je dajala posameznim prizorom res pravi poudarek. Kumar je za to tržaško uprizoritev Hlapcev uglasbil tudi odlomek iz Cankarjevega teksta in nekaj njegovih poezij, režiser B. Kobal pa je v to dramo vključil tudi Balado S. Kosovela o brinjevki, ki jo ustrelil lovec. Tudi kostumi Marije Vi-

dau so bili odlično izbrani in izredno praktični, posebno v prvem dejanju, ko nastopajoči po volilni zmagi »črne« stranke v trenutku snamejo s svojih oblek vse, kar je bilo rdečega. S tem je bilo dovolj nazorno prikazano, kako znajo »hlapci« takoj spremeniti svoje prepričanje, ko se politične razmere spremenijo.

Nekoliko nepričakovan je zaključek, kakršnega si je zamislil režiser. V zadnjem prizoru ležijo vsi, razen ostarelih Jermana in Lojzke, mrtvi na železniški progi, takoj nato pa pride na oder slepi župnik, ki obudi k življenju le nekatero. Prizor je nabit s simboliko, ki jo je mogoče interpretirati na najrazličnejše načine.

—0—

V Zagrebu je bila v torek velika slovesnost ob ponovni postavitvi mogočnega kipa bana Josipa Jelačića na mesto, kjer je stal do leta 1947, ko ga je tedanji režim dal odstraniti. Slavnostni govornik je bil predsednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman, ki je v prisotnosti ogromne množice poudaril, da se Hrvatska za nobeno ceno ne odpoveduje lastni suverenosti, a da je pripravljena na pogovore z ostalimi republikami v Jugoslaviji o konfederalni obliki nove državne ureditve. Srbom na Hrvaškem je predsednik zagotovil vse narodne pravice, kot jih predvidevajo evropske in mednarodne listine. Med množico je bilo opaziti veliko skupin hrvaških izseljencev z domala vsega sveta.

Predsednik slovenske vlade Lojze Peterle, ki je tudi predsednik stranke Slovenskih krščanskih demokratov, se je v sredo, 17. t.m., udeležil v Solkanu odprtja novega sedeža Slovenskih krščanskih demokratov za novogoriško občino. Sedež je v Sklaniški ulici 1. Z nekaterimi ministri se je nato srečal v dvorani občinske skupščine Nove Gorice s predstavniki novogoriškega Demosa.

### SLOVENSKI VISOKOŠOLSKI SKLAD

»SERGIJ TONČIČ« V TRSTU

razpisuje

v akademskem letu 1990/91 štipendije oz. podpore, namenjene rednemu študiju ali izredni raziskavi ali izrednemu študijskemu potovanju v tujini.

Pogoji so naslednji:

1. Prosilci so lahko visokošolski študenti slovenske narodnosti s stalnim bivališčem v deželi Furlaniji-Juljski krajini;
2. Imeti morajo dober šolski uspeh: vsaj 42/60 kot oceno zrelostnega izpita ali vsaj dve tretjini opravljenih izpitov s srednjo oceno 24/30, ako so univerzitetni študenti;
3. Pripadati družini s skromnimi finančnimi dohodki.

Lastnoročne prošnje s kratkim curriculum, opremljene z družinskim listom prosilca in kopijo zadnje družinske davčne prijave je treba nasloviti do 31. oktobra 1990 na:

Visokošolski sklad »S. Tončič«, Pisarna Boris Kuret, ul. Genova 13, Trst. Informacije na tel. 742405, 365260.

### SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Zadnja letošnja predstava

#### TETOVIRANE ROŽE

v režiji Maria Uršiča

V soboto, 20. t.m., ob 20.30 v Kulturnem domu v Trstu.

### SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Ivan Cankar

#### H L A P C I

Režija Boris Kobal

V soboto, 27. t.m. ob 20.30 — abonma RED F  
v nedeljo, 28. t.m. ob 16.00 — abonma RED G

## France Bevk *Peta zapoved* Legenda

II.

Pri tem je ves čas mislil na svojo mater. Zdelo se mu je, da mu živa stoji pred očmi. Roke drži sklenjene in ga milobno gleda. Ona ne ve, da je obsojen v smrt in da bo naslednjega dne ob zori že ustreljen. Če bi pa vedela, bi pristopila in mu položila suho roko na glavo: »Prav si storil, moj sinko!« Poljubila bi ga v slovo in blagoslovila s svojo solzo. Toda ona ne ve zanj, umrla bo ob misli, da še vedno hodi po svetu. Ko bo stopila skozi rajnska vrata, se bo zavzela, ko ga bo zagledala: »Ti, Ivan?«

Fant je mislil na vse, nase ni hotel misliti. Toda bil je človek. Nenadoma ga je obšel strah pred naslednjim jutrom. Odkod se je bil vzela? Kdo ve? Vstajal je iz vseh kotov, se dvigal od vseh sten. Ležal mu je na plečih kot skala. Ivan se je stresnil, da bi ga vrgel s sebe. Toda strah pred smrtjo ima globoke korenine, človek ga že z rojstvom prinese na svet, ni ga lahko premagati. Višji je kot najvišja gora, trd ko jeklo, temen ko najgloblje brezno. Fantu se je zdelo, kakor da vsega zagrinja z go-rečim plaščem.

Postalo mu je čudno grenko ob misli, da ne bo smel več hoditi po zemlji, ki je tudi zanj ustvarjena, se greti v soncu, ki ga je Bog tudi njemu dal. Obhajala ga je groza, ko se je spomnil, da nikoli več ne bo videl matere in da mora mlad umreti.

Zaželel si je, da bi bilo vse, kar je doživel, le sanje. In da bi bilo teh sanj že konec, da bi se prebudil in zasmejal. Toda bila je resnica. Samemu sebi ni mogel lagati. Pa morda so ga obsodili le za šalo, da bi ga prestrašili. Ko se bo zadosti izmučil, bo prišla pomilostitev.

Prisluškoval je. Rad bi bil zaslišal koraake, ki mu prinašajo rešitev. A ni jih bilo.

Ugasnil je dan, nastopila je poslednja noč, ki je bila tiha, tiha, kakor da se naslednje jutro nič nima zgoditi.

Prižgal je svečo in se oziral po stenah, kakor da išče, kot bi pobegnil. Zagledal je pajka, ki je predel v kotu. Da bi ne mislil več na smrt, ga je opazoval.

»Kaj delaš?« ga je slednjič vprašal.

»Nit tvojega življenja predem.«

»Kratka bo,« se je Ivan grenko nasmešnil.

»Predolga je.«

Pajek se je obesil nanjo, da se je pretrgala. Padel je na tla in znova plezal po steni.

Ivan pa je zagrebel obraz v dlani in bridko zajokal.

»Moj Bog, pomagaj mi!« je vzdihoval.

Tedaj so temna vrata ječe rahlo zacvrkutnila in se odprla. Nekdo je vstopil. Saj ga ni bilo slišati, le duša ga je zaslutila. Ivan je dvignil obraz in glej — Kristus je stal pred njim.

Bil je ves obsijan od nebeškega ognja, še rane so se mu svetile.

Nasmehnil se mu je dobrotno, nato je šel do njega tihce, počasce, počasce in obstal.

»Ali ti je hudo, brat?« ga je vprašal z milim glasom.

Ivan je padel na kolena in ni mogel govoriti. Vse, kar je občutil, mu je le v ihtenju vrelo iz prsi.

»Ali ti je žal, da si storil, kar si storil?«

»Gospod,« je fant jecljal, »Gospod, še enkrat storim, ako je Tvoja volja.«

Tedaj mu je Kristus položil roko na glavo.

»Moj brat,« mu je z besedo pobožal dušo. »Kar si ti storil drugim, bom storil jaz tebi. Vstani in pojdi k svoji materi!«

# PISMA UREDNIŠTVU

## PRED NOVO KAZENSKO OBRAVNAVO

V ponedeljek, 22. oktobra, bo ob 9. uri v Trstu na prizivnem sodišču proces proti prof. Samu Pahorju, ki je bil 16. februarja 1988 obsojen, ker naj bi se upiral uradni osebi, in je vložil priziv.

Sodniki prvostopenjskega sodišča so obtožencu priznali polno pravico do rabe slovenskega jezika pri plačilu davka na avtomobil, oporekli pa so mu pravico, da vztraja pri okencu poštnega urada in se upira uradnim osebam, ki so ga hotele s silo odstraniti od okenca. Po mnenju sodnikov, ki so leta 1988 obsodili prof. Pahorja, bi ta moral počakati, da pristojne oblasti izdajo izvršne predpise glede pravice do rabe slovenskega jezika.

Prvostopenjski sodniki očitno niso upoštevali dejstev, ki jih je v svojo obrambo navedel prof. Pahor. Generalni vladni komisar za tržaško ozemlje je že 28.2.1959 izdal okrožnico z izvršnimi normami za izvajanje določil posebnega statuta z dne 5.10.1954 glede pravice do rabe slovenskega jezika. Spoštovanje teh predpisov je profesor Pahor zahteval od pristojnih organov v Rimu prav v zvezi s plačilom davka na avtomobil 30.1.1986, 2.2.1987, 17.11.1987, 5.1.1988 in 22.1.1988. Obenem je prof. Pahor pozval pokrajinskega ravnatelja pošte in telekomunikacij v Trstu naj se ravna po navodilih navedene okrožnice ustno 21. januarja 1988 in pismeno 5. februarja 1988. Iz odgovora ministra Maccanica z dne 20. julija 1990 na parlamentarno vprašanje št. 4-04769 z dne 24.2.1988 pa izhaja, da pokrajinski ravnatelj pošte in telekomunikacij ni postopal po navodilih navedene okrožnice ne prvič ne drugič. Njegovo ravnanje je skupno z nasilnim posegom policajev v celoti realiziralo atentat na politično pravico državljanov. Ravnanje prof. Pahorja v trenutku, ko sta mu policaja s silo hotela onemogočiti, da bi plačal davek na avtomobil s slovensko izpolnjeno položnico, pa povsem ustreza okoliščinam, v katerih italijanski kazenski zakonik prepozna silobran (člen 52: Ni kaz-

niv, kdor je storil dejanje, ker ga je k temu prisilila potreba, da brani svojo ali drugih pravico pred nevarnostjo sočasnega krivičnega napada).

Trst, 15. oktobra 1990

Samo Pahor

## O ŽUPNIJI NA OPČINAH NAJ BI ODLOČALO PREŠTEVANJE?

Openski farani smo že dalj časa vznemirjeni. Najprej zaradi postopka za premestitev župnika, nato, da mora na čelo župnije sv. Jerneja stopiti italijanski župnik in v ta namen naj se izvede preštevanje.

Kdo se pravzaprav skriva za takimi zahtevami?

Sliši se tudi glas, da so preštevanje že izvedli in da je zahteva po župniku italijanske narodnosti neposredno v zvezi s tem.

Če se ne motim, smernice prihodnje manjšinske politike v Evropi, oziroma v državah Evropske skupnosti, izključujejo preštevanje kot sredstvo urejanja problemov v jezikovno mešanih okoljih, zlasti na ozemljih z avtohtono manjšino. In potem, v našem primeru, koga in kaj naj bi preštevanje zajelo? Vse prebivalce živeče na ozemlju župnije sv. Jerneja, ali samo farane te župnije, ki redno zahajajo k bogoslužju, ki prispevajo k vzdrževanju cerkve — (ali razpolaga župnija sv. Jerneja s podatki o darovih in prispevkih za cerkev s strani slovenskih, oziroma italijanskih faranov, morebiti tudi širše skupnosti, tudi ustanov, organizacij, podjetij in tako dalje, ki so v zadnjih desetih ali dvajsetih letih dali svoj prispevek v ta namen?) — nadalje, ali ne bi, že ko je govor o preštevanju, upoštevali še vrsto drugih kazalcev, ki lahko posredujejo verodostojno sliko o nekem stanju, tako na primer število v fari delujočih cerkvenih, skavtskih, humanitarnih organizacij, njihov dejanski delokrog itd.

In zakaj tudi ne druge kazalce, na primer število razporok pri slovenskih oziroma itali-

janskih sovaščanih, ki prebivajo na ozemlju fare sv. Jerneja, število mladostnih prestopnikov in še marsikateri drugi kazalec, ki posreduje bolj objektivno podobo o dejanski življenjski kvaliteti v neki skupnosti.

Menim, da je napačen čas, da se širša javnost seznanja z openskim primerom, ko se na pragu »nove« Evrope skuša vzeti neki skupnosti tako temeljna dobrina, kot je cerkev.

Vladimir Vremec

—O—

## IZŠLA JE NOVA ŠTEVILKA MLADJA ■ nadaljevanje s 6. strani

vom Nove knjige pa je napisana tudi krajša recenzija knjige Borisa Pahorja Mesto v zalivu. Avtorica članka Helena Verdell se je sicer o knjigi zelo pohvalno izrazila, izrekla pa je kritiko zaradi popolne odsotnosti žensk v tem delu. V Mestu v zalivu nastopata le Lepa Vida in Majda, neke vrste Miklovi Zali, pravih žensk pa ni. Dejansko so le projekcije moških, brez pravice lastnega življenja, trdi avtorica.

## NOVICE

Notranji minister Gava je odstopil. Nadomestil ga je dosedanji voditelj krščanskodemokratske skupine v poslanski zbornici Scotti. Ta je star 58 let in je prav tako doma iz okolice Neaplja kot njegov predhodnik. Gava je za svoj odstop navedel zdravstvene razloge. Boleha namreč za sladkorno boleznijo in je bil v zadnjih časih dolgo v bolnišnici. Njegov odstop so, kot znano, zahtevali komunisti, ki so mu očitali nesposobnost pri vodenju tako važnega ministrstva, kot je notranje.

—O—

Na volitvah v nekdanji Vzhodni Nemčiji je dosegla prodoren uspeh Krščanska demokracija kanclerja Kohla, socialdemokratska stranka je druga, liberalna tretja. Krščanski socialci pa so se ponovno uveljavili na Bavarskem.

Ivan se je dvignil, toda ni se mogel prestopiti ne reči besede.

»Pojdi k svoji materi,« je ponovil Odrešenik s sladkim nasmehom. »Tu vzemi moj plašč, ognji se z njim in nihče te ne bo ustavljal po poti. Pobegni z materjo v gore, tako daleč, da te ne doseže krivica!«

Po teh besedah je Kristus snel svoj plašč in z njim ogrnil Ivana.

Ta je vse razumel šele tedaj, ko je Kristus sedel na njegovo mesto in mu je sveto telo pokrivala jetniška obleka.

»Gospod!« je vzkriknul. »Moj Gospod!«

»Pojdi!« mu je Kristus zamahnil z roko. »Ali ne veš, da se meni nič ne more zgoditi?«

Tedaj se je Ivan poslednjič priklonil pred Gospodom in odšel v noč, stopal mimo straž, ki niso videle njegove sence, ne slišale odmeva njegovih korakov.

### 5.

Jutro usmrčenja je bilo jasno, obetalo se je žarko sonce. Novica, da bodo ustrelili vojaka, ki ni hotel ubijati, se je bila raznesla po vsem mestu in daleč v okolico. Ljudje niso hoteli zamuditi izrednega prizora. Že navsezgodaj so prihajali peš in z vozmi, napolnili mesto in morišče do zadnjega koticčka.

Ko so vojaki privedli obsojenca, je spreletelo množico mrmranje. Pričakovali so, da bo imel zakrknjen, razbojniški obraz in se jim bo režal z nesramnim nasmehom na licih. Toda pred njimi je stopal človek, ki mu je bil obraz sicer malce bled, a nebeško mil, oči dobrotne, na ustnicah mu je počival nasmeh, ki bi ga ne bilo mogoče popisati. Niti sence smrtnega strahu ni bilo na njem. Stopal je z lahkim, skoraj veselim korakom, kakor da gre na ženitovanje.

Prišli so bili, da bi se nasitili ob smrtni stiski bližnjega in mu klical psovke, a glas jim je zastal v grlu. In niso mogli odvrniti oči od njega, ki jih je gledal s karajočim, a hkrati odpuščajočim pogledom.

In nihče ni spoznal, da vodijo na morišče nekoga drugega, še ječar ne. Saj je videl že mnogo ljudi, ki so se bili čisto spremenili v poslednji noči pred smrtjo.

Sprevod se je pomikal po ulicah zelo tiho, slišati je bilo le udarce korakov in rožljanje orožja.

V trenutku, ko so dospeli pred mestno obzidje, je pogledalo sonce izza gore.

Ječar je privezal obsojenca za steber, ki je stal ob zidu. Vrste vojakov so v četrrokotu obstopile morišče. Navzoči so bili sodniki in generali. Vseokrog pa so stali

ljudje, glava pri glavi, obraz pri obrazu, stopali so na prste in iztezali vratove. Nekateri so bili splezali na drevesa in na strehe.

Sodnik je še enkrat bral obsodbo. Obsojenec ni poslušal. Ko so ljudje to opazili, se jih je polastil čuden nemir in razburjenje. Ali je res smrt tako ničeva, da ni vredna niti najmanjše pozornosti? Oni pa je dvignil glavo, oči so mu zrle poljudih, od obraza do obraza, kakor da iščejo znanca.

Med množico je bila tudi še čisto majhna deklica. Mati, ki bi bila rada videla usmrčenje, a je ni mogla same pustiti doma, jo je prinesla na rokah. Svetla glavica ji je molela najvišje izmed vseh glav. Njene čiste oči so gledale, a niso vedele, kaj gledajo. Ko je uzrla obsojenca, so se ji razširile zenice, rajska bleščava se ji je razlila preko obraza. Bila je izmed vseh edina, ki ga je spoznala. »Bogec!« je zaklicala.

Tudi Kristusove oči so bile uzrle otroka. Ko je zaslísal njegov glas, se mu je nasmehnil. Otrok pa je zajokal, kakor da je zaslutil, kaj se godi.

Tedaj so zaropotali bobni, kakor da hočejo prevpiti človeško vest. Muškete so se sprožile.

(Dalje)